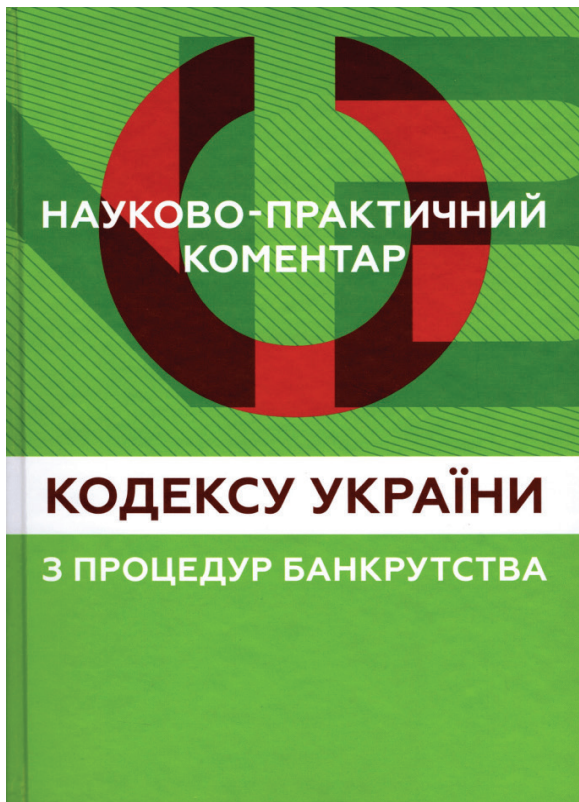

Лобач О. М.

СИНЕРГІЯ НАУКИ І ПРАКТИКИ ДЛЯ ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА

Огляд видання:

Ю. Ю. Бакай, Т. В. Курман, О. П. Меше, В. В. Панченко,
М. Ю. Покальчук, Н. П. Тищенко, В. П. Станіславський, О. М. Туєва.
Науково-практичний коментар Кодексу України з процедур банкрутства,
заг. ред. Т. В. Курман, Н. П. Тищенко.
Київ: СігмаТрейд, 2022

Правовими системами світу вже давно доведено необхідність економіко-правового регулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства як інструменту врегулювання боргів боржника, який, не маючи в достатньому розмірі майна, втрачає здатність розраховуватися за своїми зобов'язаннями з кредиторами. І такий неплатоспроможний (фінансовий) стан боржника іноді призводить до такого способу розв'язання проблеми його боргів, як застосування судової процедури банкрутства.

Доцільність, необхідність та важливе суспільне значення правового регулювання відносин неплатоспроможності не беруться під сумнів, і не тільки тому, що економіка має звільнитися від суб'єктів, нездатних конкурувати в ринкових умовах, а й тому, що для суб'єктів банкрутства відкриваються шляхи відновлення їхньої платоспроможності, до того ж сьогодні суб'єктами банкрутства є й фізичні особи, які навіть після оголошення їх банкрутами повинні мати можливість для життя, гідного людини.

У такому контексті не є винятком й Україна, яка практично одразу після проголошення незалежності вдалася до створення правових основ регулювання відносин банкрутства. Шлях розбудови сучасного інституту неплатоспроможності / банкрутства як елемента системи права України був доволі довгим і непростим. У ретроспективному аспекті в ньому можна виділити чотири етапи, аби побачити, як змінювалося, вдосконалювалося законодавство України про банкрутство і, відповідно, право неспроможності як наука.

▪ Регулювання відносин банкрутства бере початок з ухвалення Верховною Радою України Закону України «Про банкрутство» 14 травня 1992 р. І хоча якість цього Закону, за визнанням дослідників, була доволі низькою, проте він заклавав розуміння важливості регулювання відносин банкрутства як цивілізованого способу врегулювання боргів боржника, нездатного виконувати свої зобов'язання перед кредиторами. Попри всі недоліки й прогалини, застосування цього Закону тривало до 1 січня 2000 р.

▪ Із зазначеної дати набрав чинності Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», який

кардинально відрізнявся від свого попередника не тільки вдвічі більшою кількістю статей, а й новою концепцією регулювання відносин у сфері неплатоспроможності та банкрутства: акцент передусім робився на відновленні платоспроможності боржника. Втім, і новий Закон за час його дії зазнав багато змін: поповнювався понятійний апарат, вдосконалювалися правові механізми процедур банкрутства тощо.

▪ У грудні 2011 р. цей Закон було викладено в новій редакції, яка налічувала вже майже тричі більше статей, ніж у попередній редакції, а зусилля законодавця були спрямовані на вдосконалення норм Закону. Але головним позитивним моментом було те, що вперше на вивчення оновленого Закону українському суспільству дали час (до 19 січня 2013 р. – дата введення Закону в дію); акцент залишався той самий – відновлення платоспроможності боржника. Суттєвою прогалиною цього Закону було те, що він не врегулював неплатоспроможності пересічних фізичних осіб, що на той час уже не відповідало світовим тенденціям.

▪ На заміну цьому Закону прийшов Кодекс України з процедур банкрутства (далі – Кодекс), ухвалений у 2018 р. та введений у дію з 21 жовтня 2019 р. Дослідники і практики висловили як позитивні, так і не дуже позитивні відгуки про цей нормативно-правовий акт. Втім, варто відмітити головну новелу в українському праві неспроможності: Кодекс пропонує механізм розв'язання проблеми неплатоспроможності фізичних осіб, що в контексті статті 3 Конституції України означає створення нового (гарантійного за своїм характером) правового механізму для людини (щоб вона відчувала себе найвищою соціальною цінністю), в якому держава виконує функції щодо захисту прав і свобод людини. Кодекс діє, судова практика формується, проблемні питання формулюються, вдосконалення норм Кодексу триває, що можна простежити за тими змінами, які було внесено до нього з вересня 2019 р. дотепер (22 рази).

Утім, вдаватися до оцінки і Кодексу, і змін до нього не є метою цього допису. Хочу поділитися своїми враженнями про Науково-практичний коментар Кодексу України з процедур банкрутства (далі – Коментар, Кодекс), створений авторським колективом: Ю. Ю. Бакай, Т. В. Курман, О. П. Меше, В. В. Панченко, М. Ю. Покальчук, Н. П. Тищенко, В. П. Станіславський, О. М. Туєва (видавництво ТОВ «СігмаТрейд», 2022).

Передусім варто наголосити на своєчасності виходу Коментаря у світ – 2022 рік, коли наукові дослідження у сфері права неспроможності вже

могли бути підкріплені в Коментарі трирічною судовою практикою.

Привертає увагу методологія, застосована під час створення Коментаря. Вона ґрунтується на такій структурі:

- авторська позиція щодо розуміння / тлумачення норм Кодексу;
- правові позиції інших науковців та дослідників з певної проблеми, що прямо впливає з відносин неспроможності чи пов'язана з цими відносинами;
- посилення на актуальні відповідні акти чинного законодавства (зокрема підзаконні), норми яких так чи інакше цілком необхідні та дотичні для здійснення правового аналізу юридичних фактів, що є предметом розгляду в справі про банкрутство;
- актуальна судова практика.

На мою думку, така методологічна основа Коментаря свідчить не лише про його наукову цінність, що проявляється у впливі наукових досліджень на практику і вдосконалення законодавства про неспроможність / банкрутство, а й про неабияку практичну цінність для всіх без винятку користувачів, які мають можливість:

- отримати теоретичні знання з правового регулювання відносин неплатоспроможності / банкрутства;
- побачити практику застосування інститутів права неспроможності та використати проаналізовану судову практику, якщо в цьому є потреба;
- ознайомитися з правовими дослідженнями в цій сфері суспільних відносин, не витрачаючи багато часу на пошук необхідної інформації, звести цей час до розумного мінімуму тощо.

Завдяки своєму змістовому наповненню Коментар дає змогу користувачам:

- зрозуміти мету та необхідність правового регулювання відносин у сфері неплатоспроможності та банкрутства як цивілізованого способу переходу права власності на майно від боржника до кредиторів та чому держава втручається в цей процес через встановлення судового контролю за перебігом справи про банкрутство боржника – юридичної особи чи справи про неплатоспроможність фізичної особи;
- не сприймати процедуру банкрутства як суто негативне явище;
- опанувати доволі складні правові механізми / інструменти, за допомогою яких відбувається врегулювання боргів боржника в процедурі банкрутства;
- зрозуміти відмінність передбачених Кодексом правових механізмів / інструментів для врегулювання боргів юридичної особи та фізичної

особи з огляду на різний правовий статус цих суб'єктів банкрутства;

- з'ясувати багато інших питань, що стосуються банкрутства / неплатоспроможності, зокрема про провадження у справах про банкрутство, пов'язаних з іноземною процедурою банкрутства (наприклад, дізнатися про джерела права ЄС, які регулюють процедури транскордонного банкрутства). Цей напрям для України є актуальним з огляду на її прагнення стати членом ЄС;

- зрештою, зберегти свою репутацію в діловому світі чи в житті звичайної людини.

Коментар відтворює філософію Кодексу, закладену в преамбулі Кодексу, – знайти баланс інтересів боржника та кредиторів.

Коментар Кодексу містить не тільки глибокий науковий аналіз законодавства про банкрутство, а й аналіз судової практики за час, що минув після введення Кодексу в дію. І в цьому передусім убачається цінність здійсненої авторами праці, результатом якої вже є такі здобутки:

- популяризація знань про правовий порядок врегулювання боргів неплатоспроможного боржника, передбачений українським законодавством;

- поширення результатів судової практики (до якої, на жаль, не завжди мають доступ пересічні українці – фізичні особи), здійснення наукового аналізу цієї практики;

- у більш глобальному вимірі підготовкою та оприлюдненням цього Коментаря авторський

колектив сприяє долученню України до сучасних світових правових практик регулювання відносин неплатоспроможності та банкрутства, а це згодом неодмінно матиме наслідком входження України в ринкове господарство світу, набуття нею статусу рівноправного члена світового співтовариства.

Коментар призначений для широкого кола користувачів, зокрема й студентів юридичних навчальних закладів. Корисність Коментаря для здобувачів вищої юридичної освіти підтверджується практикою, зокрема Правничої клініки Національного університету «Києво-Могилянська академія», до якої звертаються для отримання правової допомоги клієнти, які заборгували своїм кредиторам значні суми і не знають, як ці борги погасити. І Коментар до Кодексу однозначно стає в пригоді студентам-консультантам.

Видання є зручним у користуванні: кожному коментовану книгу Кодексу України з процедур банкрутства відділено в Коментарі від попередньої сторінками різного кольору; виклад тексту є доступним і зрозумілим, що важливо для користувачів, які не є правниками.

Залишається побажати авторам успіху в майбутніх дослідженнях правового регулювання відносин у сфері неплатоспроможності та банкрутства. Законодавство, норми якого регулюють зазначені суспільні відносини, потребує постійного вдосконалення, тож перебуває під пильним оком законодавців, науковців і практиків.

Olha Lobach

SYNERGY OF SCIENCE AND PRACTICE FOR SETTLEMENT OF BANKRUPTCY PROCEDURES

Review of the publication:

**Yu. Yu. Bakai, T. V. Kurman, O. P. Meshe, V. V. Panchenko,
M. Yu. Pokalchuk, N. P. Tyshchenko, V. P. Stanislavskiy, O. M. Tuieva.**
Naukovo-praktychnyi komentar Kodeksu Ukrainy z protsedur bankrutstva
[Scientific and Practical Commentary on the Code of Ukraine on
Bankruptcy Procedures], edited by **T. V. Kurman, N. P. Tyshchenko.**
Kyiv: Sihmatreid, 2022 [in Ukrainian]

Матеріал надійшов 19.03.2024

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)